

KOLOREKTÁLNÍ KARCINOM: VÝZVA PRO ZDRAVÝ ŽIVOTNÍ STYL, SCREENING A ORGANIZACI LÉČEBNÉ PÉČE

Brno, 29. května 2015: Moravská metropole se již počtvrté stává hostitelem mezinárodní konference Evropské dny kolorektálního karcinomu. Tradice akce, která byla založena před čtyřmi lety poslancem Evropského parlamentu RNDr. Pavlem Pocem ve spolupráci s ředitelem brněnského Institutu biostatistiky a analýz Masarykovy univerzity (IBA MU) doc. Ladislavem Duškem, opět přiláká pestré spektrum návštěvníků z mnoha evropských zemí napříč zainteresovanými skupinami bojujícími proti rakovině tlustého střeva a konečníku. Ústředním tématem programu bude zdravý životní styl, hodnocení nově zavedeného adresného zvaní občanů ČR ke screeningovým programům, a rovněž problematika dostupnosti kvalitní léčebné péče o již diagnostikované pacienty.

ČR patří mezi státy nejvíce zatížené nádorovými onemocněními; ročně je v naší zemi nově diagnostikováno více než 77 000 onkologických onemocnění a téměř 28 000 pacientů na tato onemocnění umírá. Počty nemocných stále rostou, mimo jiné také v důsledku stárnutí české populace. Ke konci roku 2013 žilo v ČR více než 450 000 občanů, kteří mají osobní zkušenost s nějakým typem nádoru. Tato alarmující čísla jsou sama o sobě obhajobou potřeby účinné prevence nádorových onemocnění a také plánování prostředků na potřebnou léčebnou péči. Kolorektálním karcinomem každoročně onemocní více než 8 tisíc českých mužů a žen, přičemž nemoc je stále bohužel velmi často diagnostikována v pokročilém stadiu (tabulka 1). Vysoká léčebná zátěž klade velké nároky na organizaci péče. Každý pacient by měl být před zahájením léčby posouzen multioborovým týmem specialistů, který posoudí pacientův zdravotní stav a stanoví optimální léčbu. Pacienti v pokročilém stadiu onemocnění by měli být léčeni v komplexních onkologických centrech. Seznam pracovišť, do kterých je soustředěna vysoce specializovaná léčba, a návod, jak se do centra objednat, je popsán na stránkách www.linkos.cz.

Z organizovaných screeningových programů je prozatím v ČR screening kolorektálního karcinomu ten nejméně navštěvovaný. Test skrytého krvácení do stolice ročně podstupuje přes půl milionu mužů a žen. U více než 10 tisíc jedinců je při následné kolonoskopii objeven a odstraněn adenom, nezhoubný nádor, ze kterého by se bez screeningového vyšetření mohl vyvinout kolorektální karcinom. Dále je při screeningových vyšetřeních objeveno každoročně přibližně 900 kolorektálních karcinomů, časný nález však dává i těmto pacientům dobré vyhlídky na vyléčení. Přes tyto nadějně výsledky stále desítky procent českých mužů a žen na screening zhoubných nádorů nedocházejí a připravují se tak o možnost předejít onemocnění nebo výrazně zmírnit jeho následky. V lednu 2014 bylo proto zahájeno

adresné zvaní občanů v rámci programů screeningu zhoubných nádorů s cílem zvýšit účast na těchto preventivních vyšetřeních. Zvaní jsou občané, kteří tato preventivní vyšetření dosud nepodstoupili. Projekt připravilo a koordinuje Ministerstvo zdravotnictví ČR ve spolupráci s odbornými lékařskými společnostmi a zdravotními pojišťovnami. Právě pojišťovny na vyšetření adresně zvou své klienty.

V roce 2014 byly na preventivní vyšetření pozvány téměř 2 miliony občanů. Jen na screening kolorektálního karcinomu bylo pozváno přes 1,5 milionu osob a téměř 15 % pozvaných přichází na screeningové vyšetření (test na okultní krvácení do stolice nebo screeningovou kolonoskopií). Podle předběžných dat byl u více než 4 tisíc pacientů ve střevech odhalen adenomový polyp, jehož snadná léčba umožňuje pacientům úplné uzdravení. Přílohy této tiskové zprávy shrnují výsledky projektu adresného zvaní za prvních 12 měsíců (tabulky 2-3). Hodnocení ve spolupráci s Ministerstvem zdravotnictví ČR provádí Institut biostatistiky a analýz Masarykovy univerzity na základě údajů zdravotních pojišťoven.

Ani optimálně fungující screening bohužel neumí pomoci pacientům, u nichž byl zhoubný nádor diagnostikován v minulosti. To se bohužel v České republice týká více než 50 000 pacientů, u kterých byl kolorektální karcinom objeven v minulých letech. Standardizovaná, kvalitní a dostupná léčebná péče o tyto pacienty je jednou s dalších výzev, před kterými stojí náš zdravotnický systém. Z analyzovaných dat vyplývají velké rozdíly v dostupnosti moderní terapie mezi regiony ČR, a to zejména u léčby pokročilých stadií onemocnění. Jsme rovněž svědky nedostatečné centralizace chirurgické léčby, velmi komplikované případy relativně často operují pracoviště s méně než 15 takovými výkony ročně. Zlepšení tohoto stavu a posílení standardního přístupu vůči všem pacientům je jednou z největších výzev pro tento segment medicíny v ČR.

Organizace konference: Kancelář poslance Evropského parlamentu RNDr. Pavla Poce, Institut biostatistiky a analýz, Masarykova univerzita, Brno (www.iba.muni.cz) a Ústav zdravotnických informací a statistiky ČR (www.uzis.cz).

Veškeré informace o konferenci: www.crcprevention.eu.

Tabulka 1. Základní charakteristiky nádorů tlustého střeva a konečníku v ČR za období 2008–2012¹

Parametr	Pohlaví	Hodnota dělená dle pohlaví	Hodnota celkem pro obě pohlaví
Incidence (počty nových onemocnění)			
Počet nových onemocnění (na 100 tis. obyvatel za 1 rok)	Muži:	93,6	77,2
	Ženy:	61,3	
Absolutní počet nových onemocnění (za 1 rok)	Muži:	4 820	8 095
	Ženy:	3 275	
Podíl ze všech zhoubných nádorů	Muži:	11,9 %	10,6 %
	Ženy:	9,2 %	
Trend za období 2002–2012	Muži:	+2,5 %	+0,8 %
	Ženy:	-2,1 %	
Typický věk nemocných (25.–75. percentil)	Muži:	61-76 let	62-77 let
	Ženy:	62-79 let	
Výskyt muži : ženy			1,5 : 1
Mortalita (počty úmrtí na onemocnění)²			
Počet úmrtí (na 100 tis. obyvatel za 1 rok)	Muži:	42,6	35,7
	Ženy:	29,1	
Absolutní počet úmrtí (za 1 rok)	Muži:	2 191	3 743
	Ženy:	1 552	
Trend za období 2002–2012			-17,8 %
Podíl na celkové mortalitě	Muži:	4,1 %	3,5 %
	Ženy:	2,9 %	
Prevalence (počet žijících nemocných)			
Počet žijících s nádorem nebo jeho anamnézou (na 100 tis. obyvatel; k 31. 12. 2012)	Muži:	576,2	503,3
	Ženy:	433,0	
Absolutní počet žijících s nádorem nebo jeho anamnézou (k 31. 12. 2012)	Muži:	29 736	52 894
	Ženy:	23 158	
Trend za období 2002–2012	Muži:	+61,3 %	+55,3 %
	Ženy:	+ 8,2 %	

¹ Celková epidemiologická zátěž, data zahrnují všechny záznamy o daných nádorech včetně jejich záchytu jako dalšího primárního nádoru u téže osoby. Zdroj dat: Národní onkologický registr ČR

² Zdroj dat: Český statistický úřad

Incidence = Počet nově diagnostikovaných nádorových onemocnění za 1 rok. Vyjádřena je jako absolutní počet nebo v přepočtu na 100 000 osob (mužů nebo žen).

Mortalita = Počet úmrtí na dané nádorové onemocnění za 1 rok. Vyjádřena je jako absolutní počet nebo v přepočtu na 100 000 osob (mužů nebo žen).

Prevalence = Počet žijících osob k poslednímu dni roku 2012, u nichž bylo kdykoliv v minulosti diagnostikováno dané nádorové onemocnění. Vyjádřena je jako absolutní počet nebo v přepočtu na 100 000 osob (mužů nebo žen).

Přehled výsledků projektu adresného zvaní

Tabulka 2. Počty pojištěnců pozvaných na jednotlivé programy screeningu zhoubných nádorů během roku 2014 (celkem pozváno 1 959 504 osob)

Varianta zvacího dopisu	Pozvánka na screening nádorů		
	děložního hrdla	prsu	tlustého střeva a konečníku
Muži pozvaní na screening nádorů kolorekta			783 151
Ženy pozvané na screening nádorů děložního hrdla	217 484		
Ženy pozvané na screening nádorů prsu		126 962	
Ženy pozvané na screening nádorů děložního hrdla a prsu	114 161	114 161	
Ženy pozvané na screening nádorů kolorekta			391 152
Ženy pozvané na screening nádorů děložního hrdla a kolorekta	46 530		46 530
Ženy pozvané na screening nádorů prsu a kolorekta		61 853	61 853
Ženy pozvané na všechny screeningové programy	218 211	218 211	218 211
Celkem pozvaných pojištěnců	596 386	521 187	1 500 897

Tabulka 3. Výsledky screeningových programů před zahájením adresného zvaní a modelované výsledky po zahájení adresného zvaní, všechny věkové skupiny dohromady

Sledované období organizovaného screeningu	Nádory hrdla děložního (C53)	Nádory prsu (C50)	Nádory kolorekta (C18-C20)
	2010-2013	2002-2013	2006-2013
Celkový počet provedených screeningových vyšetření	8 411 969 cytologií	4 863 628 mamografií	3 559 558 TOKS 19 798 PSK
Počet pacientů s nálezem ve screeningu*	19 405 pacientek s cytologickým nálezem prekancerózy nebo karcinomu	24 994 pacientek s nálezem karcinomu prsu	44 378 pacientů s nálezem adenomu 5 066 pacientů s nálezem karcinomu
<i>* Drtivá většina těchto nálezů nabízí úplnou či velmi vysokou šanci vyléčení</i>			
Počet osob přicházejících po adresném zvaní (2014 – předběžná data)	55 393 cytologií	70 082 mamografií	217 214 TOKS nebo PSK
Počet pacientů s nálezem ve screeningu po adresném zvaní (2014 – předběžná data)*	105 pacientek s cytologickým nálezem karcinomu nebo prekancerózy	332 pacientek s nálezem karcinomu prsu	4 170 pacientů s nálezem adenomu 165 pacientů s nálezem karcinomu
<i>* Drtivá většina těchto nálezů nabízí úplnou či velmi vysokou šanci vyléčení</i>			

TOKS test na okultní krvácení do stolice, PSK primární screeningová kolonoskopie

Zdroj dat:

Institut biostatistiky a analýz Masarykovy univerzity (registry screeningových programů)

Národní referenční centrum, zdravotní pojišťovny